ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุภาวดี เวสสะประวีณวงศ์[1] ชนมณี ศิลานุกิจ[2]

วันที่รับบทความ: 27 ธันวาคม 2568	วันแก้ไขบทความ: 16 เมษายน 2569	วันตอบรับบทความ: 18 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) ศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่าง ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว ด้านวิสัยทัศน์ และด้านความหวังและศรัทธา ตามลำดับ (2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ตามลำดับ และ (3) ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรักที่ไม่เห็นแก่ตัวของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของครูสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับด้านความสำเร็จในการทำงานของครูต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ; ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน; กลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก
ประเภทบทความ: บทความวิจัย

[1]นักศึกษาปริญญาโท, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: 6712470014@rumail.ru.ac.th
[2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Open Access © 2026 Published by Kanchanarat Law Office
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

The Relationship Between Spiritual Leadership of School Administrators and Job Satisfaction of Teachers in the Ratchadapisek School Group Under the Office of the Basic Education Commission

Supawadee Wessapraweenwong[1] Chonmanee Silanookit[2]

Received: December 27, 2025	Revised: April 16, 2026	Accepted: April 18, 2026

Abstract

This research article aims to examines (1) the level of spiritual leadership of school administrators in the Ratchadapisek School Group under the Office of the Basic Education Commission; investigates (2) the level of job satisfaction of teachers under study; and studies (3) the relationship between spiritual leadership of school administrators and job satisfaction of teachers under investigation. The quantitative research approach was employed. The samples used in the research were 245 teachers in the Ratchadapisek School Group under the Office of the Basic Education Commission in the academic year 2025. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with the Item-Objective Congruence between 0.80-1.00 and reliability of the questionnaire in question stood at 0.95. The statistics used in data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient. Findings are as follows: (1) The spiritual leadership of school administrators in the Ratchadapisek School Group under the Office of the Basic Education Commission overall and for all aspects were expressed at a high level, ranked from highest to lowest mean score as follows: altruistic love, vision, and hope/faith. (2) The job satisfaction of teachers under study overall and for all aspects were expressed at a high level, ranked from highest to lowest mean score as follows: achievement, recognition, advancement, and work itself. (3) Overall, the spiritual leadership of school administrators and the job satisfaction of teachers under investigation had a moderate positive correlation at the statistical level of .01. When considering each aspect, it was found that the altruistic love of school administrators had a moderate positive correlation at the statistical level of .01 with the advancement of teachers higher than other aspects, and the vision of school administrators had a relatively low positive correlation at the statistical level of .01 with the achievement of teachers lower than other aspects.

Keywords: Spiritual Leadership; Job Satisfaction; Ratchadapisek School Group
Type of Article: Research Article

[1]Master's Candidate, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
Huamark, Bangkapi, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: 6712470014@rumail.ru.ac.th
[2]Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และทิศทางของประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันมิได้หยุดอยู่เพียงการผลิตผู้เรียนที่มีทักษะ 3Rs8Cs เท่านั้น หากแต่มีเป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งสติปัญญา คุณธรรม และจิตสาธารณะ เพื่อเป็นรากฐานของสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ตามกรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้น ปัจจัยชี้ขาดสำคัญประการหนึ่ง คือ คุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ในบริบทนี้ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจึงก้าวข้ามการจัดการเชิงโครงสร้างไปสู่การบริหารจัดการเชิงจิตวิทยา ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ (spiritual leadership) ของ Fry (2016) จึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สอดรับกับแนวพระราชดำริด้านการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนด้วยคุณธรรม โดยผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจะสามารถถ่ายทอด วิสัยทัศน์ (vision) ที่เชื่อมโยงพันธกิจของโรงเรียนเข้ากับอุดมการณ์ของชาติ สร้างความหวังและศรัทธา (hope/faith) ให้ครูผู้สอนเชื่อมั่นในคุณค่าของวิชาชีพ และใช้ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น (altruistic love) เป็นฐานในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูลการบริหารในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อตัวชี้วัดเชิงระบบ แต่ยังเป็นการตอบสนองต่อความต้องการขั้นลึกของครูและบุคลากรในฐานะมนุษย์ เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีความพึงพอใจในงาน (job satisfaction) โดยเฉพาะแนวคิดของ Herzberg (1968) พบว่า การที่ผู้นำสามารถสร้างความรู้สึกว่างานสอน คือ พันธกิจที่มีความหมายและทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางการศึกษานั้น ถือเป็นปัจจัยจูงใจ (motivator factors) ขั้นสูงสุดที่อยู่เหนือกว่าเพียงค่าตอบแทนหรือสวัสดิการ ซึ่งเป็นปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ทั่วไป ความพึงพอใจที่เกิดจากจิตวิญญาณภายในนี้เองจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้บุคลากรทางการศึกษาอุทิศตนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมตามที่รัฐธรรมนูญและนโยบายรัฐกำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมของนโยบายจะมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการตั้งคำถามว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในบริบทตะวันตกของ Fry (2016) จะสามารถหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรทางการศึกษาของไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้อย่างไร โดยเฉพาะในสภาวะที่ครูต้องเผชิญกับความกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและภาระงานที่ซับซ้อน งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งหวังที่จะสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและความพึงพอใจในงานของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อแสวงหาแนวทางการบริหารที่จะเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งความสุขและความหมาย อันจะเป็นพลังสำคัญในการสร้าง “พลเมืองโลก” ที่มีคุณภาพเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นจริงในกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก กลับพบรอยต่อที่สำคัญระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ ทั้งปัญหาการบริหารแบบสั่งการ ภาระงานที่ล้นตัว และความขาดแคลนการสนับสนุนทางจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู หากปล่อยไว้ปัญหาเหล่านี้ย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้าง มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการศึกษา และวางแนวทางสร้างพื้นที่แห่งความสุขและความหมายในสถานศึกษา อันจะส่งผลสัมฤทธิ์สู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืนสืบไป

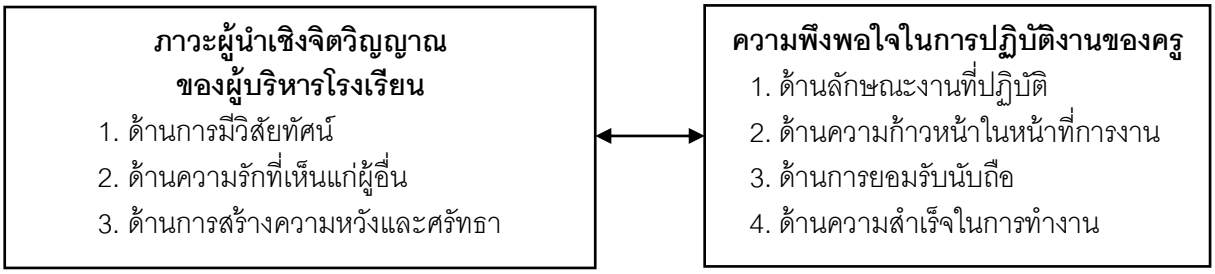
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนของ ขันธ์ชัย โชติตันติทรสกุล, ปณิธาน วรรณวัลย์, เกษกนก วรรณวัลย์, เพียงแข ภูผายาง และเพ็ญนภา สุขเสริม (2566), จันทร์เพ็ญ โชคเหมาะ (2566), ณัฐชญาณ์ฎา ฐานุเมธีวัชร์ และอุษณี มงคลพิทักษ์สุข (2567), ดวงพร พุ่มจำปา และสถิรพร เชาวน์ชัย (2568), ปนัดดา ศรีรังษ์, บุญมี ก่อบุญ และอภิสิทธิ์ สมศรีสุข (2567), พลวัต แสงสีงาม (2564), ระพีพัฒน์ พันธุระ (2567) และ Fry (2016) สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน มี 3 ด้าน ดังนี้ (1) การมีวิสัยทัศน์ (2) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น และ (3) การสร้างความหวังและศรัทธา และจากการสังเคราะห์องค์ประกอบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูของ กัลยรัตน์ มั่นสัตย์ (2565), ณภัทร กอบกัยกิจ (2567), ณัฐธิดา ไชยยศ (2568), นันทภรณ์ คล้ายชัย (2566), ปัทมา นามโลมา (2565), เฟื่องฟ้า เมฆฉาย (2568), มณฑล เกียรติคุณสิริ (2565), วรรณยุทธิ์ ดาบแก้ว (2566), สุฑารัตน์ วิเศษพานิช (2566) และอนุวัฒน์ พานิพัด (2564) สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู มี 4 ด้าน ดังนี้ (1) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ (2) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (3) การยอมรับนับถือ และ (4) ความสำเร็จในการทำงาน ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมุติฐานว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กัน จึงกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence--IOC) ได้ค่าความสอดคล้อง 0.80-1.00 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายด้านและทั้งฉบับ โดยการใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาก (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1951) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 672 คน กำหนดขนาดตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970) จำนวน 245 คน เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้วนำมาหาตัวอย่างจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (strata) แล้วทำการสุ่มโดยการคำนวณสัดส่วนของครูโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก ทั้ง 10 โรงเรียน

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามลักษณะของข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับศึกษา อายุ และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) โดยการแจกแจงความถี่ (frequency distribution) ค่าร้อยละ (percentage) และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean--$\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--*SD*) ตามหลักเกณฑ์พิจารณาการแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Likert, 1932; Lindner & Lindner, 2024, p. 152)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean--$\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--*SD*) ตามหลักเกณฑ์พิจารณาการแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Likert, 1932; Lindner & Lindner, 2024, p. 152)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ดังนี้ (Pearson, 1909, pp. 23-25; Frost, 2019, pp. 97-103)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = +1 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างสมบูรณ์
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.8 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงบวกที่ค่อนข้างสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.6 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = –1 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงลบอย่างสมบูรณ์
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = –0.8 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงลบที่ค่อนข้างสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = –0.6 หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงลบปานกลาง

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency distribution) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean--$\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--*SD*) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ

ของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (*r*) มีค่า +1 ถึง –1

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล
1. ด้านวิสัยทัศน์ (X_1)	4.29	0.71	มาก
2. ด้านความหวังและศรัทธา (X_2)	4.28	0.74	มาก
3. ด้านความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว (X_3)	4.31	0.75	มาก
รวม (X_{total})	4.29	0.73	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, *SD* = 0.73) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว ($\bar{X}$ = 4.31, *SD* = 0.75) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.29, *SD* = 0.71) และด้านความหวังและศรัทธา ($\bar{X}$ = 4.28, *SD* = 0.74) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	*SD*	แปลผล
1. ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Y_1)	4.39	0.67	มาก
2. ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (Y_2)	4.41	0.68	มาก
3. ด้านการยอมรับนับถือ (Y_3)	4.41	0.66	มาก
4. ด้านความสำเร็จในการทำงาน (Y_4)	4.47	0.64	มาก
รวม (Y_{total})	4.42	0.66	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, *SD* = 0.66) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.47, *SD* = 0.64) ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{X}$ = 4.41, *SD* = 0.66) ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ($\bar{X}$ = 4.41, *SD* = 0.68) และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.39, *SD* = 0.67) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ดูตาราง 3)

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน	องค์การสมรรถนะสูง				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{total}
X_1	.509**	.491**	.434**	.348**	.493**
X_2	.589**	.599**	.546**	.481**	.613**
X_3	.656**	.664**	.657**	.521**	.692**
X_{total}	.623**	.623**	.581**	.479**	.639**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน (X_{total}) กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู (Y_{total}) กลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r_{xy} = .493**) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรักที่ไม่เห็นแก่ตัวของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของครูสูงกว่าด้านอื่น ๆ (r_{xy} = .664**) และด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับด้านความสำเร็จในการทำงานของครูต่ำกว่าด้านอื่น ๆ (r_{xy} =.348**)

การอภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษกใช้ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความน่าเชื่อถือ และบ่มเพาะค่านิยมเชิงบวก เช่น ความรักที่ไม่เห็นแก่ตัวและความร่วมมือ เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจจากภายใน พัฒนาศักยภาพ และทำงานร่วมกันอย่างเต็มประสิทธิภาพด้วยความรู้สึกผูกพันและมีคุณค่า เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ เฟื่องฟ้า เมฆฉาย (2568) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชศรีมา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรเริ่มต้นจากการ สื่อสารวิสัยทัศน์ที่เน้นความหมายและคุณค่าของการจัดการศึกษามากกว่าเพียงการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ โดยการสร้างพื้นที่แห่งความไว้เนื้อเชื่อใจและบ่มเพาะ

ค่านิยมความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว ผ่านการรับฟังและสนับสนุนสวัสดิภาพของบุคลากรอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนแรงจูงใจภายนอกให้กลายเป็นแรงจูงใจจากภายใน ทำให้ครูและบุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมองเห็นคุณค่าในงานที่ทำ นอกจากนี้ ควรมีการจัดกิจกรรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ส่งเสริมความร่วมมือแทนการแข่งขัน เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน โดยผู้นำต้องปฏิบัติตนเป็นต้นแบบด้านจริยธรรมและความศรัทธา เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรพร้อมพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มกำลังนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากความรู้สึกหรือทัศนคติในเชิงบวกที่ครูมีต่องาน ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อความต้องการและแรงจูงใจ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า ความมั่นคง ความสัมพันธ์ และสภาพการทำงานที่เหมาะสม เมื่อพึงพอใจจะเกิดแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และมุ่งมั่นทำงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ นันทภรณ์ คล้ายชัย (2566) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุฑารัตน์ วิเศษพานิช (2566) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Fasieh, Thoyib, and Suryad (2023) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสอนในสถาบันการศึกษา Darud Da'wah Wal Irsyad ในเมือง Parepare ประเทศอินโดนีเซีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาระบบสนับสนุนเชิงรุก โดยสร้างความมั่นคงและเส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจน ควบคู่กับการปรับสภาพแวดล้อมการทำงานและลดภาระงานที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ครูได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community--PLC) ที่เน้นความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติเชิงบวกให้เป็นพลังขับเคลื่อนนวัตกรรม และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ครูเชื่อมโยงภารกิจของตนเข้ากับเป้าหมายร่วมของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อครูตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของงานที่ปฏิบัติ ย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความพึงพอใจในวิชาชีพ อีกทั้งการที่ผู้บริหารสร้างความหวังและความศรัทธาในองค์กร ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ เปิดโอกาสให้ครูเห็นเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ ลดความวิตกกังวลต่ออนาคต และกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และการสนับสนุนอย่างจริงใจของผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น ปลอดภัย และเกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อมั่น ความเป็นหนึ่งเดียว และแรงจูงใจในการทุ่มเทเพื่อบรรลุความสำเร็จขององค์กร อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความผูกพันของครูต่อองค์กรโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ Manel, Bani, and Hidayat (2023) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจในงานของพนักงาน อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ Qudus, Khan, Parmar, Naeem, Husnain, and Tabassum (2022) ที่พบว่า ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณมีผลโดยตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งสร้างความหมายให้กับการทำงานของครูผ่านการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ทำให้ครูเห็นคุณค่าในบทบาทของตนมากกว่าภาระหน้าที่ ควบคู่กับการสร้างความหวังและความศรัทธา โดยผู้บริหารต้องเชื่อมั่นในศักยภาพครูและสนับสนุนความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเปลี่ยนแรงกดดันให้เป็นพลังพัฒนา ขณะเดียวกัน การบริหารด้วยความรักและความอาทรจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความผูกพัน ส่งเสริมให้ครูทำงานด้วยความเต็มใจ เมื่อทั้งสามมิติผสานกันจะก่อให้เกิดแรงจูงใจภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความหวังและศรัทธา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรยึดมั่นในการขับเคลื่อนโรงเรียนตามเป้าหมาย มุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน แสดงออกถึงความอดทนและไม่ละทิ้งหน้าที่เมื่อเกิดปัญหา เป็นแบบอย่างของความขยันและความรับผิดชอบในการทำงาน ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส และตรวจสอบได้ มีการตัดสินที่เป็นธรรม ไม่ลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ สร้างแรงบันดาลใจ ทัศนคติเชิงบวก และความศรัทธาในการทำงาน เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากครูและบุคลากรในโรงเรียน

2. ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูให้สำเร็จตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด มอบหมายงานที่มีความท้าทาย สามารถแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้าง และนำแนวคิดหรือนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการทำงาน เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางานของครู และสนับสนุนให้ครูปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตัวเอง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนรัชดาภิเษก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณและลักษณะงานที่ปฏิบัติโดยจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้มีการใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร และต้องคำนึงถึงความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างภาระงานที่ทำและผลประโยชน์ที่ครูจะได้รับ เป็นการเสริมแรงและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และรักษากำลังคนที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรได้อย่างยั่งยืน อันจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยรัตน์ มั่นสัตย์. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ขันธ์ชัย โชติตันติทรสกุล, ปณิธาน วรรณวัลย์, เกษกนก วรรณวัลย์, เพียงแข ภูผายาง และเพ็ญนภา สุขเสริม. (2566). ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 23*(4), 297-308.

จันทร์เพ็ญ โชคเหมาะ. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในเขตสังฆมณฑลราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

ณภัทร กอบกัยกิจ. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ณัฐชญาณ์ฎา ฐานุเมธีวัชร์ และอุษณี มงคลพิทักษ์สุข. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ความพึงพอใจในงานกับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ สังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(5), 220-231.

ณัฐธิดา ไชยยศ. (2568). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ดวงพร พุ่มจำปา และสถิรพร เชาวน์ชัย. (2568). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 5*(1), 182-193.

นันทภรณ์ คล้ายชัย. (2566). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ปนัดดา ศรีรังษ์, บุญมี ก่อบุญ และอภิสิทธิ์ สมศรีสุข. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน. *วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์, 8*(3), 61-74.

ปัทมา นามโลมา. (2565). *แนวทางการพัฒนาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเอกชน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พลวัต แสงสีงาม. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยรังสิต.

เฟื่องฟ้า เมฆฉาย. (2568). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

มณฑล เกียรติคุณสิริ. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ระพีพัฒน์ พันธุระ. (2567). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วรรณยุทธิ์ ดาบแก้ว. (2566). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สุฑารัตน์ วิเศษพานิช. (2566). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อนุวัฒน์ พานิพัด. (2564). *โมเดลสมการโครงสร้างกรอบแนวคิดเติบโตของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297-334.

Fasieh, M. F. I., Thoyib, A., & Suryad, N. (2023). Job satisfaction as a mediator of spiritual leadership and intention to stay of teaching personnel. *Journal of Business and Management Review, 4*(3), 180-195.

Frost, J. (2019). *Introduction to statistics: An intuitive guide for analyzing data and unlocking discoveries*. Statistics by Jim Publishing.

Fry, L. W. (2016). Spiritual leadership. In A. Farazmand (Ed.), *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance* (pp. 1-6). Springer.

Herzberg, F. (1968). One more time: How do you motivate employees? *Harvard Business Review, 46*(1), 53-62.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 5-55.

Lindner, J. R., & Lindner, N. J. (2024). Interpreting Likert-type scales, summated scales, unidimensional scales, and attitudinal scales: I neither agree nor disagree, Likert or not. *Advancements in Agricultural Development, 5*(2), 152-163.

Manel, R. D., Bani, I. & Hidayat, F. (2023). Analyzing the Effect of Organizational Commitment, Spiritual Motivation and Spiritual Leadership on Employee Performance through Job Satisfaction. *International Journal of Finance, Economics and Business, 2*(1), 34-43.

Pearson, K. (1909). Determination of the coefficient of correlation. *Science, 30*(757), 23-25.

Qudus, A., Khan, S. U., Parmar, V., Naeem, M., Husnain, M., & Tabassum, M. F. (2022). Spiritual leadership impact on teacher's performance and life satisfaction through spiritual well-being. *Indian Journal of Economics and Business, 21*(2), 385-408.